

Т. М. ШАРОВА, Л. А. СУХОВІЙ

*м. Мелітополь, Таврійський державний
агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

ОСОБЛИВОСТІ СПАДЩИНИ О. ДОВЖЕНКА: ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ ТА КІНЕМАТОГРАФІЯ

У статті представлені особливості творчої спадщини письменника. Акцентується увага на його літературній творчості та кіно мистецькій діяльності. Вказано на те, що в Україні щорічно найкращим діячам в літературі та мистецтві присвоюють премію імені О. Довженка.

У статті вказано на те, що О. Довженко розробив власну концепцію створення кіносценаріїв, що дозволило йому вийти на світову арену. О. Довженко був налаштований на наполегливу працю, яка у результаті призвела до створення унікального українського кіномистецтва, в якому присутні справжня історична дійсність та реальне людське життя, таке як воно є, без перебільшень та таємниць. Художні твори письменника нині введені як обов'язкове прочитання у закладах загальної середньої освіти.

Творчий доробок О. Довженка є багатим, оскільки він охоплює 15 літературних сценаріїв і кіноповістей, 4 ігрових і документальних фільмів, автобіографічну повість, дві п'єси, ряд публіцистичних статей і теоретичних праць, присвячених питанням кіномистецтва та , понад 20 оповідань і новел. О. Довженко – кінорежисер, його «Землю» 117 відомих кінознавців і кінокритиків із 20 країн на всесвітній виставці в Брюсселі в 1958 р. назвали одним із 12 найкращих фільмів усіх часів і народів.

Не тільки поетом називали О. Довженка, а ще й політиком кіно. Його ставили поруч з таким видатними творцями: Шекспіром, Рабле, Гомером, Бальзаком, Гофманом, Брехтом, Бетховеном. Сам О. Довженко відповідав, що свої картини «писав з гарячою любов'ю, щиро. Вони склали найголовніший смисл мого життя» [1, с. 8].

Творчість О. Довженка досліджували такі критики та літературознавці: О. Гончар, О. Бабишкін, І. Дзюба, В. Дончик, С. Жила, І. Захарчук, В. Ігнат, С. Коба, І. Корнієнко, Р. Корогодський, Ю. Кочерган, М. Логвіненко, І. Місюра, Н. Науменко, Л. Новиченко, С. Пультер, В. Святовець, Н. Тимків, Г. Ткаченко, Н. Троша, Чумак, С. Шмулик.

Світова кінокритика називала його кінопоєми «Звенигора» (1928 р.) та «Арсенал» (1929 р.), кіноповість «Земля» (1930 р.) справжніми витворами світового кінематографа, а його самого удостоїли звання першого поета кіно. Після смерті О. Довженка було екранізовано низку кіноповістей, таких як: «Поєма про море» (1956 р., 1958 р.), «Повість полум'яних літ» (1944 р., 1961 р.), «Зачарована Десна» (1956 р., 1957 р.).

Коріння творчості О. Довженка – в Україні. Саме тут він збагачувався силою та творчою наснагою. Орієнтирами, які вдихнули в його творчість вічність є віддана та сердечна любов до свого рідного краю, землі, батьківщини, свого народу, лагідне, добре, розумне відношення до усього живого на землі.

Окрім кінематографічної діяльності активно вів і письменницьку, яка особливо шанується в сучасній Україні. З під його пера вийшло близько дванадцяти великих літературних творів – безліч кіноповістей і одна п'єса. Вони місять ту саму тематику, що була й при зйомці фільмів. Там мова йде про ті великі подвиги, досягнення радянського народу, розповідається як тонко вибудована людська душа, а також не оминається питання ваємообміну між людиною і природою [5, с. 43].

Олександр Довженко був і є видатним творчим діячем. В Україні існує навіть премія імені Довженка, що також служить підтвердження того, наскільки важливий внесок зробила ця людина

в нашу історію та культуру. Упродовж свого життя Олександр Довженко ні в якому разі не хотів порушити природну гармонію та красу, а навпаки намагався збільшити її.

Письменник настільки проникливо висловився про оберіг духовної й емоційної пам'яті, про дитинство, що пройшло серед таких чудових, дивовижних красевидів, про звичайнісіньку сільську хату, яку ніби «ніхто й не будував, а виросла вона сама, як печериця, між грушею і погребом», про людей, які наче доповнювали казкову природу [8, с. 239].

Олександр Довженко вважав, що людина, яка не любить природу, не може знайти з нею ідилію – ніколи не стане справжнім митцем. Тож отой органічний зв'язок між ними і знайшов своє місце в творчій діяльності О. Довженка: і в оповіданнях, і у фільмах [6, с. 13].

Письменнику притаманна надчутливість і саме це дало змогу створити опоетизовану симфонію драматичних часів. Нам відомо, наскільки греки трепетно ставилися до своєї історії, оберігали, проте все ж таки с пошаною називали Гомером ХХ століття О. Довженка після його смерті.

Художнім творам письменника притаманні найкращі традиції української народної творчості: емоційність, філософська заглибленість думки, ліризм, а майже в кожному слові чи рядку можна помітити патетичну пристрасність і романтичну піднесеність [10, с. 245].

Читаючи окремі твори О. Довженка наша уява формує цілісний образ всього народу за рахунок того, що він описує своїх предків. Підтвердження цьому можуть слугувати описи таких деталей, наприклад, руки прадіда Тараса, які «нікому й ніколи не заповдіяли зла на землі, не вкрали, не вбили, не одняли, не пролили крові. Знали труд і мир, щедроти й добро».

О. Довженко у своїх творах високо оспівував людську працю. Робив він це ненав'язливо, просто і легко, але це заворожувало, вкотре доводячи віковий історичний внесок про те, що для народу основним естетичним і моральним критерієм є праця. Вона підносить і показує нам, все те, що є найпрекраснішим на землі «Любіть землю! Любіть працю на землі, бо без цього не буде щастя нам і дітям нашим ні на якій планеті» [11, с. 67].

Неодноразово ми звертаємося до безсмертної творчості О. Довженка і щоразу переконуємося в тому, що він не лише автор, він і філософ, і владика дум, і людина ХХ століття, що пропускала крізь себе та свою душу не лише радощі свого народу, а й увесь той біль, що супроводжував його. Митець звертався до простих і святих понять, при цьому робив це проникливо та з трепетом в серці. Ті, хто знав особисто О. Довженка говорили, що він ніколи в своєму житті не був заспокоєним, пасивним або байдужим до чогось, навпаки в душі в нього була незмінна напруга. Письменник постійно був готовий до невідкладної дії. Усіма властивими йому способами висловлював свої погляди – статтями і творами, пензлем та пером, публіцистичним та художнім фільмом. О. Довженко збагатив кіномистецтво, додав у нього художню правду, за це його вважають основоположником української школи поетичного кіно.

Існують такі фільми, які ти просто подивився й забув, пропустив повз себе, а є інші, які змусили твоє серце трепетати, залишаються в твоїй душі назавжди. Саме до таких ми і відносимо фільми Олександра Довженка. Існують Риси Довженкової прози, які істотно збагатили українську прозу. Серед них – показ сучасності з усіма її проблемами, принципу, за яким з'являються на світ національні, глибоко народні характери, реального аналізу дійсності, з усіма деталями, а також вжитку гротеску та гіперболізму [4, с. 108].

Олександр Довженко – чи не єдиний ширий український, народний митець, який разом з Шевченком та Гоголем розкрили душу своїх земляків. Він створив справжні шедеври кіномистецтва, на яких ще будуть досить таки довго вчитися молоді режисери та сценаристи. За це він заслуговує на шану та честь. З берегів зачарованої Десни розпочався його світ великої культури. З автобіографічних творів Довженка ми помічаємо його індивідуальність, майже всюди простежується чарівний образ рідного краю з його лісами, з його чистим, безхмарним небом, тишею полів, мовою людей. Він усі враження від першого свого розуміння зберіг на сторінках своїх творів та в художніх фільмах, аби передати усім, хто бути читати, дивитися ту незабутню красу [9, с. 119].

Напевне кожен чув таке, що життя нагадує книгу, у якій доля пише як світлі, так і темні сторінки. Отже, пропустимо деякі сторінки з життя О. Довженка. Кінематограф виник разом з терміном «Поетичне кіно». І все таки справедливо визнано, що саме О. Довженко є родоначальником поетичного напрямку у світовому кінематографі.

З поєднання реального і художнього утворювалося лірико-епічне обдарування митця. Спираючись на свій поетичний внутрішній світ, на національні естетичні традиції відображав соціальну дійсність. Особлива сторінка історії української літератури пов'язана з ім'ям цього митця. Він дійсно заслужив, щоб його називали «першим поетом кіно», Гомером світового поетичного кіно. В його літературних творах втілена справжня віра в людей, в їхнє високе призначення на цій землі [7, с. 14].

О. Довженком є новатором, оскільки саме йому належить жанр, який поєднує в собі риси кіносценарію і повісті – кіноповість. Аби створити свої кінематографічні витвори у митця пішло досить таки багато часу, оскільки ретельно підбирав кожну деталь. На сьогодні фільми О. Довженка не втратили своєї актуальності, вони вважаються оздобою світової кіноіндустрії. О. Довженко був налаштований на наполегливу працю, яка б у результаті призвела до створення унікального українського кіномистецтва, в якому присутні справжня історична дійсність та реальне людське життя, таке як воно є, без перебільшень та таємниць [2, с. 9].

Весь світ знає хто такий О. Довженко. Його роботи грандіозні за масштабом авторського задуму, та нерівнозначні за художнім втіленням. Саме його творчість сприяла тому, що вітчизняний кінематограф досяг світового рівня. Якось митець сказав: «Мої картини подібні до яблук – добре потрясеш – набереш 500 яблук, погано – упаде штук 10». Його метою було, щоб український кінематограф набув статусу світового.

Ми не можемо розглядати його лише як режисера, оскільки в ньому поєднані багато талантів, що і призвели до такого результату. Він і живописець, і сценарист, і графік, і філософ, і вчений. Він був тим зразком, якою повинна бути дійсно цивілізована людина.

О. Довженко мав багатий внутрішній світ та надзвичайно цікаві ідеї. Він завжди міг витворити щось дивовижне та фантастичне, наприклад цілий проект архітектурної забудови і реставрації Києва, оформлення дніпровських схилів належав йому, однією з його мрій була створення села-музею, де він би поєднав хатини усіх регіонів України [13, с. 239].

У своїх записних книжках О. Довженко писав свої найпотемніші думки, але сподівався, що колись вони стануть набутком громадськості. В Україні продовжувачами його творчості стали Сергій Параджанов, Іван Миколайчук, Леонід Осика та ін. О. Довженка знає Україна та усе людство. Більш глибоко з його життям та його творчою діяльністю можна познайомитися з експозиції музею Довженка при Київській кіностудії та Сосницькому літературно-меморіальному музеї О. П. Довженка. Його ім'ям зветься вулиці, школи, кінотеатри, встановлені меморіальні дошки, пам'ятники.

Національній студії художніх фільмів у м. Києві, Сосницькій гімназії, Глухівському педагогічному університету, Чернігівській міській центральній бібліотеці для дітей, бібліотеці для дорослих Солом'янської ЦБ м. Києва присвоєно його ім'я. Пароплав, що ходить по Дніпру названо «Олександр Довженко», лайнер, що борознить води Тихого океану теж «Олександр Довженко», навіть в космосі планета названа в його честь. Поштові марки (1964, 1994), монета у 2 гривні (2004), введена в обіг Національним банком України все на його ім'я. З нагоди 100-річчя з дня його народження ЮНЕСКО проголосило 1994 рік – роком Олександра Довженка. Цього ж ювілейного року в Україні Указом Президента створено державний кіноархів, що отримав назву «Національний центр Олександра Довженка».

У двох основних напрямках працює архів: збирання, збереження фільмів національного кіно та поширення і популяризація кінострічок (у першу чергу українських) серед громадськості. В країні, якій він подарував так багато значимого, створена Державна премія України імені Олександра Довженка, якою з 1995 року в його день народження нагороджують діячів кіно: режисерів, акторів, кінокритиків. Численні премії, фестивалі, нагороди, парки відпочинку названі ім'ям цієї Великої людини [3, с. 16].

Довженко аби створити щось нове черпав інформацію і з скарбниці вітчизняного театру та кіно, а також звертався до зарубіжних кіно-фахівців. Тому, ми можемо говорити, що не тільки Довженко впливав на світ, а й світові досягнення на нього. Від відштовхувався від того, що було опановано вже і шукав шляхи, які допоможуть йому відкрити щось нове, цікаве та не таке, як було. Кожна його кінострічка наповнена певним особливостями, містить в собі природність, мотивованість. Комунікація – ось ключовий момент творчості будь-якої особистості [12, с. 104], що безпосередньо розкрито в кінострічках та прозових творах О. Довженка.

О. Довженко керувався часовими зміщеннями, показував неабиякий смак та хист, він намагався уникнути одноплщинності сценаріїв. Проте, розкритися повністю він так і не зміг, оскільки для цього потрібна була інша політична система. О. Довженка визнали по всьому світові, як великого кіно митця і саме це стало важливим кроком до вивчення традицій, культури українського народу, все це будило неабиякий інтерес до малознаної тоді України.

З постановкою фільмів О. Довженка в світі пов'язане ще те, що підвищився інтерес до української культури в цілому, до традицій, до пісні, до людини з усіма її тонкостями. У цьому полягає велика заслуга О. Довженка як сценариста та письменника.

Список використаної літератури

1 Брюховецька, Л. Митець світової слави: до 110-ї річниці від дня народження О. Довженка / Л. Брюховецька // Урядовий кур'єр. – 2004, 11 вересня. – С. 8–9.

2 Ільєнко, І. Заступився за народ свій...: кіноповість Олександра Довженка «Україна в огні» – виклик тоталітаризму / І. Ільєнко // Урядовий кур'єр. – 1994. – № 82. – С. 9.

3 Коба, С. Л. Олександр Довженко. Життя і творчість / С. Л. Коба. – Київ : Дніпро, 1979. – 197 с.

4 Коваль, М. В. Справа Олександра Довженка: До 100-річчя з дня народження / М. В. Коваль // Український історичний журнал. – 1994. – № 4. – С. 108–119.

5 Ковальчук, О. До проблеми глибини естетичного аналізу твору «Зачарована Десна» О. Довженка / О. Ковальчук // Дивослово. – 2002. – № 6. – С. 43–45.

6 Шаповал, М. О. Мала проза О. Довженка: перспективи дослідження / М. О. Шаповал // Сучасність. – 1997. – № 6. – С. 13–19.

7 Шаповал, М. О. Творча спадщина О. Довженка / М. О. Шаповал // Дивослово. – 1994. – № 7. – С. 14–18.

8 Шарова, Т. М. Реалістичне відтворення життєвої правди у творах І. Маслова / Т. М. Шарова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: збірник наукових праць / укладачі: І. В. Ковальчук, Л. М. Коцюк, С. В. Новоселецька. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». – Вип. 59. – 2015. – С. 239–241.

9 Шарова, Т. Аналіз навчального плану бакалавра спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література / Т. Шарова, А. Землянська, С. Шаров // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія». – вип. 8 (76). – 2019. – С. 119–122.

10 Шарова, Т. М. Українська мова у професійному спілкуванні: комунікація майбутніх ІТ-фахівців / Т. М. Шарова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Філологія», вип. 11(79), 2021. – С. 245–247.

11 Яновський, В. О. Творчість О. Довженка в контексті доби ХХ століття. Правда життя та історичні факти / В. О. Яновський // Українська мова і література в школі. – 2004. – №9. – С. 67–98.

12 Sharov, S. The importance of communicative competence for the professional formation of future computer science specialists / S. Sharov, H. Gladkykh // Молодь і ринок. – 2021. – 7 (193). – С. 104–108.

13 Sharova, T. Самобутність та оригінальність української прози 20-30-х років ХХ ст. / T. Sharova, T. Posadna // Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University. Philology Series. – 2018. – Т. 2. – №69. – С. 239–242.

The article presents the features of the writer's creative heritage. Emphasis is placed on his literary work and film art. It is pointed out that in Ukraine every year the best figures in literature and art are awarded the O. Dovzhenko Prize.

The article points out that O. Dovzhenko developed his own concept of creating screenplays, which allowed him to enter the world arena. O. Dovzhenko was determined to work hard, which eventually led to the creation of a unique Ukrainian cinema, in which there is a real historical reality and real human life as it is, without exaggeration and mystery. The writer's works of art are now introduced as compulsory reading in general secondary education.

УДК 81'276.5: [378:004]

С. В. ШАРОВ, Т. М. ШАРОВА

*м. Мелітополь, Таврійський державний
агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

КОМП'ЮТЕРНИЙ СЛЕНГ ТА ТЕРМІНОЛОГІЯ ІТ-ФАХІВЦІВ У СУЧАСНОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ

У статті представлені особливості використання професійних термінів ІТ-фахівців. Зокрема наголошено на комп'ютерному сленгу, який використовується програмістами не лише під час створення програмних продуктів, а й під час усного спілкування, письмової комунікації з колегами.

Акцентовано увагу на тому, що більшість термінів, понять, які часто використовуються ІТ-фахівцями мають переклад на англійську мову. Частіше за все вони так і існують в комунікативному просторі в перекладі англійському і, як правило, використовуються на письмі у вигляді аббревіатури. Терміни, які використовують ІТ-фахівці, не завжди повторюють сленг, яким вони можуть послуговуватись під час професійного виконання своїх обов'язків.

Останнім часом все більше зростає попит на використання комп'ютерів, сучасної комп'ютерної техніки в освітньому процесі, що значно автоматизує роботу в сучасних умовах навчання. Працюючи в Інтернет просторі досить часто треба шукати інформацію. Однак, правильно створений запит дозволяє швидко віднайти матеріал. Цифровізація як сучасний процес розвитку онлайн-сервісів, за допомогою яких суттєво покращується рівень життя та свідомість сучасного громадянина, спонукає сучасних користувачів до використання різноманітних гаджетів, планшетів, ноутбуків, персональних комп'ютерів. Кожен фахівець у своїй галузі оперує певними термінами-поняттями, які на професійному рівні дозволяють створити продукт, висловити точку зору, оформити результати роботи, а також представити перспективи подальшого розвитку. Використовуючи різноманітні онлайн сервіси в Інтернеті та оперуючи професійною термінологією можна досягнути значних успіхів не лише під час навчання, а й взагалі, у житті.

Вчені-дослідники станом на сьогодні розглядають питання комп'ютерного сленгу з різних позицій. Так, наприклад, питання характеристик комп'ютерної терміносистеми розглядають у наукових працях Балюта Е., Єнієєва С. [1], а проблеми комп'ютерної термінологічної лексики в засобах масової інформації порушені у дослідженні Поліщук Н. [4]. У наш час українськомовний комп'ютерний сленг досліджують такі вчені: Поцулко О. [5], Шаров С. та Гладких Г. [17], Шилінська І. [15], Щур І. [16], Сорокіна Є. [8], Федушко С. [12] та ін.

Сучасні вчені-дослідники акцентують увагу на тому, що важливим компонентом сучасного фахівця є комунікативна компетентність, яка розглядається у вигляді інтегральної властивості особистості, що дозволяє досягати конструктивної взаємодії між учасниками діалогу [2, с. 70].